

A Száz költő egy vers költőnői*

– Japán tankák a VII–XIII. századból –

Új régi és új versek gyűjteménye
(Nyár kötet, 175.)

Téma nélkül Dzsitó császárnő

Elmúlt a tavasz,
lám, megérkezett a nyár:
patyolatfehér
ruhákat szárítanak
mennyei Kagu-hegyen.

Új régi és új versek gyűjteménye
(Szerelem első kötet, 1049.)

Téma nélkül Isze úrhölgy

Naniva-öböl
nászárának egy íze
rövid, mint egy perc.
Azt mondd, még ennyit sem
találkozhatom veled?

Szemelvények versgyűjtemény
(Szerelem negyedik kötet, 870.)

Téma nélkül Ukon

Elfelejtész, ám
magammal nem törődöm.
Téged sajnállak,
ki fogadalmunk megszegte,
s élete elvész talán.

Szemelvények versgyűjtemény
(Szerelem negyedik kötet, 912.)

*Amikor egy alkalommal az egykori régens
meglátogatta, Micsicuna jobb felőli pa-
rancsnok anyja későn nyitott kaput, a férfi
ezért szemrehányást tett: – Itt téblábolok
már mióta! – mire az asszony így válaszolt:*

Keserves szívvel
egyedül alvós éjjel
amíg megvirrad:
tudod-e, mily hosszú az?
S hány perc, míg kaput nyitok?

Új régi és új versek gyűjteménye
(Szerelem harmadik kötet, 1149.)

*Amikor a főtanácsadó látogatni kezdte
a miniszterhelyettes anyja*

„Nem felejtelek.”
Míg ezt elhiszem neked,
hosszú út vezet.
Azt kívánom hát: bárcsak
ma végződne életem.

Későbbi szemelvények gyűjteménye
(Szerelem harmadik kötet, 763.)

*Egy férfinak küldte, amikor nagyon
szenvedett.* Izumi Sikibu

Érzem, nincs tovább.
Hogy majd a másvilágon
eszembe juthass,
csak egyszer, utoljára
bárcsak találkozoznánk még!

* A költemények a *Száz költő egy vers* című XIII. századi gyűjteményben szereplő sorrendben, de az azokat tartalmazó, császári rendeletre összegyűjtött antológiák sorszámával és prózai bevezetőjével szerepelnek.

Új régi és új versek gyűjteménye (Vegyes dalok első kötet, 1497.)

Muraszaki Sikibu *hosszú évek után egyszer összefutott gyermekkori barátnőjével, aki a pillanatnyi találkozás után, a hetedik hónap tizedik napja körül olyan gyorsan hazatért, mintha versenyre akart volna kelni a holddal, ezért Muraszaki ezt írta neki:*

Találkoztunk hát.
Téged láttalak vajon?
Nem is tudhatom,
árnyad eltűnt hirtelen:
felhőkbe, mint éji hold.

Későbbi szemelvények gyűjteménye (Szerelem harmadik kötet, 709.)

Egy férfinak küldte, aki, noha sokáig nem látogatta, ilyesmit mondott: – Nem tudom, szeretsz-e még... Daini no Szanmi

Arima-hegyen
Ina bambuszmezejét
zörgeti a szél.
Hangja velem susogja:
én felejtenelek el?

Későbbi szemelvények gyűjteménye (Szerelem második kötet, 680.)

Amikor a főtanácsadó még a palotaőrség harmadrangú parancsnoka volt, Akazome asszony rokonának udvarolt. Ígérete ellenére nem látogatta meg, így Akazome asszony másnap kora hajnalban ezt a verset írta a lány nevében:

Jobb is lett volna,
hogyha nyomban elalszom.
Ehelyett éjjel,
míg szép lassan eltűnik,
néztem a holdvilágot.

Amikor Izumi Sikibu Tango tartományban volt Jaszumaszával, a fővárosban költői versenyt rendeztek, és Kosikibu no Naisit is beválasztották a résztvevők közé. Szadajori öméltósága ekkor a lakosztályához ment, és gúnyosan megkérdezte: – Hogy áll a verssel? Talán küldött valakit Tangoba, hogy segítséget kérjen édesanyjától? Vagy onnan jött hírvivő? Milyen tanácstalan lehet most! – majd amikor távozni készült, a lány megállította, és így szólt:

Óe hegyén túl,
Ikuno mezején át
oly hosszú az út!
Levelében sem láttam
hírét Mennyei hídnak.

Szóvirágok versgyűjtemény (Tavaszi kötet, 29.)

Icsidzsó császár idejében, amikor egyszer egy nyolcszirmú, telt virágú cseresznyefát adományoztak a császárnénak, Isze no Taifu is jelen volt, és megkérték, írjon róla egy verset. A vers így szólt:

Régi főváros,
Nara nyolcszirmú, pompás
cseresznyefája
kilencszintű palotában
kilenc szírommal virít.

Későbbi szemelvények gyűjteménye (Vegyes témájú dalok második kötet, 939.)

Kózei nagytanácsos egyszer Szei Sónagonnal társalgott, majd – mondván, a császárné tisztulási idejét tölti – hazasietett, és levelet küldött: – Sürgettem a kakasszót – írta. – Az éjjeli kakasszót talán ismered a kínai Hangu-átkelőről szóló történetből – majd hozzátette: – Nálunk pedig itt van az Ószaka-átkelő – Szei Sónagon ezzel a verssel válaszolt:

Éjszaka mélyén
még ha az álkakasszót
fel is ismerni,
ez az Ószaka-hágó:
át nem enged senkit sem.

Későbbi szemelvények gyűjteménye
(Szerelem negyedik kötet, 815.)

*Az Eisó hatodik évében a Császári Palotában
rendezett dalversenyen költötte:* Szagami

Gyűlölök, sírok;
sosem száradó ruhám
gyötrelem, mégis
szerelemtől elfoszló
nevemért kár igazán!

Ezer év verseinek gyűjteménye
(Vegyés dalok, 964.)

*A második hónapban, egy fényes holdas estén
sokan összegyűltek beszélgetni a második ke-
rületi palotában. Ekkor történt, hogy Szuó
no naisi a bambuszfüggöny elé feküdt, és
halkán így szólt: – De jó volna, ha lenne most
itt egy párna! – Tadaie nagytanácsos meghal-
lotta, és benyújtotta karját a bambuszfüggöny
alatt. Ekkor a hölgy ezt a verset mondta:*

Mint tavaszéji
álom, csak addig venném
karod párnának,
ettől kelne hasztalan
hírem: kár is lenne, kár!

Arany levelek gyűjteménye
(Szerelem első kötet, 469.)

Kii úrhölgy

Hallom moráját
Takasi tengerpartján
játzó haboknak.
Nem érnek el! Ruhámat
ne áztassák szüntelen!

Ezer év verseinek gyűjteménye
(Szerelem harmadik kötet, 802.)

*Amikor a költők száz verssel tették tiszte-
letüket, a szerelem érzését öntötte versebe:*
Taikenmon'in udvarhölgye, Horikava

Tán hosszan kitar
szerelmed, nem tudhatom.
Fekete hajam
zilált, kusza ma reggel:
lelkem nyugodni nem hagy.

Ezer év verseinek gyűjteménye
(Szerelem harmadik kötet, 807.)

*A régens-balfelöli miniszter otthonában
rendezett dalversenyen költötte „találkozás
a szerelemmel az úti szálláson” témában:*
Kókamon'in udvarhölgye, Főpapnő

Naniva-öböl
learatott nádszára:
egy íze egy éj.
Változatlan – mint bója –
folyvást ennyit szeressek?

Új régi és új versek gyűjteménye
(Szerelem első kötet, 1034.)

*Száz vers között költötte „titkolt szerelem”
témában:* Sokusi hercegnő

Gyöngyfonál: élet!
Ha elszakadsz, szakadjál!
Ha még kitartasz,
szerelmemet rejtteni,
félek, gyenge lesz szívem.

Ezer év verseinek gyűjteménye
(Szerelem negyedik kötet, 886.)

*Egy dalversenyen költötte szerelmes vers-
kényt:* Inpumon'in udvarhölgye, Taifu

Úgy megmutatnám:
Odszima halászának
inge – tudhatod –
ázva ázik szüntelen,
színe mégsem változik!

Ezer év verseinek gyűjteménye
(Szerelem második kötet, 760.)

Köhöz hasonlította a szerelmet:
Nidzsó császár udvarhölgye, Szanuki

Ruhám, köntösöm
apálynál láthatatlan
tengermélyi kő:
senki észre nem veszi,
s száradni egy perce sincs.

Muraszaki Sikibu verseskötetéből (XI. század)

*Már nem tudom, mikor, kedvesemnek
küldtem:*

Útja, mint tiéd,
ragyogó! Fényben úszik,
csakhogy a holdat
nyugtalan szívvel vártam
egész este, mint téged.

*Muraszaki Sikibu-kötet (Fudzshivara Tei-
ka-féle másolat), 93.*

*(Új régi és új versek gyűjteménye, Szere-
lem negyedik kötet, 1262.)*

Ezt válaszolta:

Célja, mint nekem:
messzi hegyek, otthonod
felhőkbe vesztek.
Az égbolton lelkem is
eltűnt, mint a holdvilág.

*Muraszaki Sikibu-kötet (Fudzshivara Tei-
ka-féle másolat), 94.*

*(Új régi és új versek gyűjteménye, Szere-
lem negyedik kötet, 1263.)*

Daini no Szanmi egy tankája (XI. század)

Új régi és új versek gyűjteménye (Vegyes dalok első kötete, 1445.)

*Azon a tavaszon, amikor Dzsótómon'in Sósi császárné szerzetesnő lett, az udvarban
álló szilvafa virágában gyönyörködött:* Daini no Szanmi

Ó, szilvavirág!
Miért is illatozol?
Ki megcsodálna,
színedet, illatodat
mind elfelejtette már.

Guy Vanderhaeghe

Medvetáncoltatás

Az öregember úgy hevert ott félálomban a feszes, piros gumilepedőn, mint valami kifeszített préda, amelyet száradni szegeztek oda. A házvezetőnője, özvegy Mrs. Hax az ajtónál állt, majd határozott léptekkel az ágy felőli ablakhoz sietett, és egy hirtelen mozdulattal, berregve és zörögve felrántotta a rolót.

Az asszony az eget kémlelte. Messze, kelet felől, magasan az utat szegélyező szilfasor haragoszöldje felett súlyos, fekete felhők hömpölyögtek lomhán, csüngő hasukat olykor megvilágította a távolból felsejlő villámok cikázása. Az asszony minden villanás után hangosan számolt, míg rá nem következett a mennydörgés erőtlen morajlása. Mikor végre megelégette, elfordult az ablaktól, és ébren találta Dieter Bethge-t, amint az lopva figyeli őt az ágyból.

– Esni fog – szólalt meg az asszony, míg körbejárt a szobában, finoman horkanva egyet, valahányszor lehajolt az öreg ruháiért, hogy halomba rakja őket egy széken.

– Ó! – felelte az öreg, holmi érdeklődést mímelve. Lekapart egy elhalt bőrdarabkát a lábáról, és egy ékszerész óvatosságával emelte a fény felé. Megfeszített figyelemmel mustrálta a sötét és sárga színekben játszó, áttetsző lemezkét.

Mrs. Hax sóhajtozva egyengette el a ráncokat az öreg hanyagul szétdobált nadrágjain puha, vaskos tenyerével, és egy széktámlára hajtogatta őket. Több munka van a vén szarházzal, mint egy egész siserehaddal.

Az asszony hátralesett a válla felett, és látta, ahogy az öreg a bőrdarabkát morzsolgatja mutató- és hüvelykujja között. – Haggya már! – vetette oda. – Ideje felkelnünk. Mit piszmog?

Az öreg felpillantott, fénytelen kék szemében meghökkenés tükröződött. – Hogy?

– Ideje felkelni.

– Nem! – felelte. – Még ne!

– Most van ébresztő. Ne játssza meg magát! Úgyse dőlök be – mondta mesterkélt mosolyt biggyesztve holdvilágképére. – Gyerünk, felkelni, de ízibe! Épp eleget aludtunk már.

– Egész éjjel nem aludtam ettől a gumivacaktól – nyafogott az öreg. – Valahányszor megmozdulok, nyikorog és húzza a bőromet! Haszontalan holmi.

– Nem akarásnak nyögés a vége – vágta rá gépiesen Mrs. Hax, miközben egy inget emelt fintorgó orra elé. Megszaglászta. Nem volt épp friss, de úgy ítélte, megteszi, tehát visszadobta a székre.

Az öreg érezte, hogy ég az arca, ahogy mindig, amikor az asszony lehurrogta vagy semmibe vette. – Azt akarom, hogy tüntesse el azt az átkozott vacakot az ágyamból! – harsogta. – Ez az én ágyam! Az én házam! Tüntesse el!

Mrs. Hax indulatosan körülfonta karját terebélyes, ernyedtt mellén, és így bámult le rá. Az öreg egy másodpercig merészen állta a tekintetét, de aztán elfordította a szemét. Remegő állkapcsa elárulta zavarodottságát.

– Nem hat meg a gyerekes viselkedésével – közölte az asszony. – Nem tanulta még meg? – és szünetet tartott. – Ideje lenne már. Jó, ha tudja Mrs. Haxról – sipító fehangja világossá tette, hogy dühös –, ha nyakaskodni próbálnak vele, hát ő kétszer olyan nyakas tud lenni. Én aztán hajthatatlan vagyok! – és olyan pózt vett fel, amelyről úgy képzelte, jól illusztrálja hajthatatlanságát, csípőjére kulcsolva petyhüdt karjait. Úgy állt ott, akár a kegyetlenség paródiája. – Csak hogy világosan értsük egymást: az a gumilepedő az ágyon marad mindaddig, amíg maga fel nem hagy a henye, ocsmány kis szokásaival, és nem lesz több baleset! Felnőtt ember létére! – tette hozzá fejcsóválva, megvetéssel az arcán. – Halálosan unom már, hogy egyik matracot a másik után szedem ki és húzom át, hogy megszaraggyon. Jó, ha az eszébe vési, én se leszek már fiatalabb! Öreg vagyok én már az ilyen nehéz munkához. Úgyhogy ha azt akarja, hogy eltűnjön az a gumi, akkor ugyan próbáljon má’ meg nem az ágyba vizelni!

Az öreg az oldalára fordult és elrejtette arcát.

– És ne duzzogjon! – mondta ellentmondást nem tűrve. – Kész a reggeli, és ezer más dolgom van mára. Nem fogok örökké magára várni.

Dieter a hátára fordult és a mennyezetre szegezte tekintetét. Mrs. Hax boszúsán csóválta a fejét. Már megint olyan napja van. Ugyan miben mesterkedhet a vén szarházi, ha tud még egyáltalán gondolkodni? Mi jöhet rá, hogy ilyen furcsa és nehézfejű lesz időnként, mint ma is?

Az asszony megkerülte az ágyat és keményen csuklón ragadta az öreget. – Jó reggelt, itt a tej! – harsogta énekelve, és keményen megvetette a lábát, hogy felrángassa az öreget. Kicibálta az ágy szélére, amitől a gumilepedő nyöszörögve jajongott, az öreg pedig riadtan kapálózva ellenkezett, és esetlen tiltakozással karmolászta az asszony ruháját. Mrs. Hax talpon tartotta az öreget, míg annak feje erőltlenül csuklott egyik oldalról a másikra, és dühödten nyújtogatta a nyelvét, vaktában döfködve, mint valami kígyó.

– Na – irányította az asszony az öreg kezét paskolgatva. – Így már jobb. Akkor most borítsunk fátylat a múltra! Kezdjük előlről! Én azt mondom: „Jó reggelt, Mr. Bethge!”, maga meg azt, hogy: „Magának is, Mrs. Hax!”

Az öreg semmi hajlandóságot nem mutatott. Mrs. Hax reményteljesen félrebillentette a fejét, és egy óriás, rikácsoló madár módjára csicseregte, hogy – Jó reggelt, Mr. Bethge! – Az öreg konokul átnézett rajta, és édesded mosollyal, üres tekintettel meredt a semmibe.

– Nos – jelentette ki Mrs. Hax, a helyére igazgatva ruháját a széles csípőn és a vaskos combokon. – Így nem leszünk ám jóban, miszter!

Súlyos léptekkel az ajtóhoz battyogott, majd megállt és visszanézett. Az öreg ingatagon gubbasztott az ágya szélén, fehér haja felborzolva, bóbitában meredt az égnek, akár egy felzavart kócsag taraja. Arcának alsó felére halovány árnyék vetült, kihangsúlyozva a szemét. A megszállott hívők elvakult révülete süttött belőle.

Mrs. Hax sokszor látta őt ilyenek, csöndes nyugalomban magába feledkezve. Szívesen hitte, hogy ilyenkor valamiképp az elmúlás és az enyészet ködös előérzete keríti hatalmába. Még az is lehet, hogy az emlékei rohanják meg, a felesége emléke, és olyankor ugyanaz a mérhetetlen sóvárgás tölti el, akár csak őt, amikor az ő megboldogult Albertjére gondol.

Mrs. Hax kisajtolta magából egy mosolyt, és felajánlotta. – Még öt perc, angyalom – azután lágyan betette maga mögött az ajtót.

Bethge nem reagált. Töprengett – próbálta előcitolni azokat az emlékeket, amelyek oly háborítatlanul nyugodtak süppedős melegágyaikban, egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedve az egymásra rakódott évek súlya alatt, mind lomhábban és álomszerűbben, mind menthetetlenebbül szenderegve. Többé hiába gyötörte agyát, hogy az eleven gondolat hirtelen, határozott szökkenéseire készítse, idegsejtről idegsejtre rugaszkodva. Ma már csak az emlékek bizsergették és döfködtek elméjét, és időnként, ha szerencséje volt, mindent megvilágosító felvillanásként hasítottak belé. Egyedül a régi-régi dolgok és gondolatok férközhetnek hozzá. Csak ezek voltak valóban tiszták előtte, és metszően élesek.

Ebben most egy medvével volt valami. De mi?

Bethge szaggatott mozdulattal, reszketegen kente el keze fején az állán csordogáló nyálcsíkot. Izgatottságában hol egymás mellé, hol keresztbe rakta vézna lábait. Egy nagyon öreg ember márványos, csupasz lábai voltak ezek.

Medve? Megdörzsölte az orrát; ez valamiképp lényeges volt. Finoman ringatózni kezdett, hosszú, görbe orra sarlóként hasította a levegőt, előre és hátra, csak úgy aratva avított kis szobája pállott levegőjét. Ahogy ringott, egyszerre megrohanta az egész, és ő sebesen, feltartóztathatatlanul és hangtalan zuhant az időben.

A sötét, szalmatörektől illatos, lótrágyabűzös pajtában buzgón, tépő hangon neszezik a kés. Nem elég éles. Aztán lovak hallatszanak, utánuk acél duruzsolása a közsörűkövön. Habár tart attól, hogy a medve, miközben apja épp nyúzza, hirtelen életre kel, mégis áttornássza magát a bokszt falán, és a vályúba kuporodik. Mindössze öt éves, neki a vályú kellemes, tágas, megnyugtató menedék.

Micsoda medve! Egy gyilkos, egy útonálló, tűhegyes karmainak egyetlen csapásával két kocát hagyott a vérébe fagyva.

A medve szaga a fegyver vasát juttatja eszébe – olajos, füstös. Minden szál sórtéje akár a fényes, fekete huzal, és ahogy a fény az irhára vetül, az elektromosság kékjében élénken felragyog.

A kés hajlított pengéje – mostanra kifenne – úgy hatol át a medve háján, mint a vajon, kíméletlenül visszahántva a bundát, felfedve a nyúlánk, póre, rózsaszín izmokat. Ahogy apja szorgos, véres keze dolgozik, Dieter növekvő nyugtalanságot érez. Szaggatnak és tépnek ezek az erős kezek, birkóznak a súlyos, élettelen testtel, mintha mohón kutakodnának valami után. Mint az agyag a szobrász kezei közt, a medve úgy kezd átalakulni. A kés minden suhintására egyre kevésbé medveszerű, egyre inkább emlékeztet valami másra. Dieter érzi ezt, és ösztönösen mélyebbre kucorodik a vályúban.

Az apja hasítani kezdi a bőrt a hátról, alkarja rejtve marad, ahogy a kés a nyakszirt felé furakszik. Végül egy mordulással feláll. A fejszéért nyúl. Két jól irányzott, éles csapás után a fej elválik a törzstől, és a fogvicsorgató maszk egy sarokba gurul. Apja felnyalabolja az irhát, majd kiviszi az udvarra, hogy besózza és kicövekelje. Dieter hallja, ahogy a csirkék lármázva tisztára csipegetik.

Lebámul a sötét bokszt mélyére. Ez nem medve. Megfosztva a dús, fényes bundától, csupaszon ez nem egy medve. Két kar, két láb, hús-rózsaszín bőr. Ez ember. A fekete szórtakaró alatt mindvégig egy ember lapult, maskarába bújva.

A rettegés gyűrűzik benne: egy gyilkosság akaratlan bűnrészesese. Sírva fakad, és apját szólongatja, aki fel is tűnik rögtön a bejáróban, zsírtól és vértől mocskosan. Egy gyilkos.

A távolból hallotta, hogy valaki szólítja. – Mr. Bethge! Mr. Bethge! – Nevének utolsó szótagja elnyújtott, kitartott hangjegyként vibrált a levegőben, érces zengésétől magához tért.

Ráeszmélt, hogy sírt, hogy szeme megtelt azokkal a nem várt könnyekkel, amelyek egyszerre meghökkentő és zavarba ejtő hirtelenséggel tolultak bele.

Egy medve miatt? Nemcsak erről volt szó. Kellott hogy legyen még egy medve, ebben bizonyos volt. Egy medve, aki szégyenben és tehetetlenségben élt.

Kivánszorgott az ágyból, és jajdulva göcsörtös, csúzos lábára tápáskodott. Reggeli.

A reggeli sivár, vértelen civakodással telik, megszokott, fásult modorban huzakodnak egymással, mint a ló meg a nyúgje. Neki is az kell, amit az asszony eszik, szalonnás tojás. Meg is mondja neki, hogy rühelli a zabkását.

– Ide figyeljen! – magyarázta Mrs. Hax. – Nem adhatok szalonnás tojást. A doktor utasítása.

– Miféle doktor?

– A doktor, akinél a múlt hónapban jártunk. Emlékszik?

– Nem – ez igaz is volt. Nem emlékezett semmiféle doktorra.

– Dehogyanem. Erőltesse csak! Betaxiztunk a belvárosba. Rémlik már?

– Nem.

– Aztán megálltunk Woolworthnél, és vettünk egy nagy zacskó tutti-fruttit, amit úgy szeret. Nem emlékszik?

– Nem.

– Naccerú – hangja ingerülten csattant. – Ha nem akar emlékezni, én semmit se tehetek. Teljesen mindegy is, mert úgyse kap szalonnás tojást.

– Nem kell a zabkása – felelte az öreg elgyötörten.

– Egye meg!

– Kukoricapelyhet adjon!

– Látja a tányéromat? – mutatta a kése hegyével. – Nem ragaszkodom ám mindenáron a kihűlt, zsíros moslékhoz. Hiszti, mindig csak a hiszti! Mikor lesz már egy perc nyugtom enni?

– Kukoricapelyhet akarok! – mondta halvány, önelégült kunkorral a szája szegletében.

– Nem kaphat kukoricapelyhet – közölte az asszony. – A kukorica felpuffasztja. Épp ezér kap langyos zabpelyhet, hogy rendszeres legyen. Az aszalt szilvát is ezér. Nos, akkor melyik kell? – faggatta ravaszul. – Tojás Tóbiás vagy az aszalt szilva?

– Kukoricapelyhet akarok! – vigyorgott boldogan a mennyezetre.

– Mint a megakadt lemez – kezét összekulcsolta az asztalon, és cinkosan közelebb hajolt az öreghez. – Assé érdeklí, eszik-e vagy se, ugye? Csak fel akar húzni, igaz?

– Kukoricapelyhet akarok – vágta rá határozottan és boldogan.

– Meg tudnám fojtani – sóhajtotta a tányérjába. – Egyszerűen megfojtánám – majd hirtelen azt kérdezte: – Hol a szemüvege? Nem, nem ott, a másikkal zsebbe. Jól van, vegye fel! És most vessen egy elmélyült pillantást arra a zabkására!

Az öreg elhivatottan bámult a tányérjába.

– Nagyon jó, csak nyugodtan. Ez nem egy istenverte kívánságkosár. Látja azokat a kis barna szemeket?

Az öreg bólintott.

– Nahát, ezért ez a nagy hajcihő? Egy ilyen kis semmiség miatt? Tudja, mi ez. Len. És a len segít, hogy rendszeres legyen. Szóval egye meg!

– Nem eszem meg. Micsináljak én a lennel? – incselkedett.

– Hétszentség, hogy maga bolond – mondta az asszony. – Egy bolond, vén róka.

– Kávét akarok!

Mrs. Hax lecsapta a kést, villát, felkapta az öreg bögréjét, és a kredenchez masírozott. Mialatt a kávét öntötte, Bethge keze keresztülsurrant az asztalon, és nem egy szalonnaszeletet elorozott a tányérjáról. Esetlenül a szájába tömte őket, fényes zsírpacát hagyva az állán.

Mrs. Hax letette elé a bögréjét. – Óvatosan – mondta. – Ki ne borítsa!

Bethge kuncogott. Mrs. Hax egyetlen pillantással felmérte az öreg zsírtól maszatos állát meg a tányérját. – Lám, lám, nézd csak a macskát, aki belemászott a tejfölös köcsögbe! Fülíg ér a szája, de a bajsza tejfölös.

– No és? – kérdezte kihívóan.

– Maga szerint én élvezem a gondolatot, hogy az ételembe turkál? – Mrs. Hax a szemeteshez vitte a tányért, és látványosan belesöpörte a tartalmát. – Belegondolva a mocskos kis szokásaiba, ki tudhassa, hol nem járt a maga mancsa? – kérdezte galád vigyorral. – De fel a fejjel, csak nevetek az egészen! Mer az nevet igazán, aki utoljára nevet. Kóstolgasson csak, majd meglátjuk, hogy ízlik magának Mrs. Hax! Ma egy árva cigarettát se kap, barátocskám!

Az öreg riadtan követelte a cigarettáját.

– Tán nem egy nyelvet beszélünk, igaz-e? – itt szünetet tartott. – A NEM annyit tesz, hogy nem. Na, erre pipáljon rá!

– Igenis, ad! Az enyém!

– Nem, amióta fölgyújtotta a kanapét! Onnantó nem. A maga fia megmondta, hogy én adjam egyenkint, és tartsam magán a szemem, elkerülendő a „sajnálatos baleseteket”. Hál’ Istennek, akad még épeszű ember a családba. Én ugyan nemtom, honnan örökölte, annyi szent.

Az öreg kihúzta magát a széken. – Hogy mer így beszélni velem? Követelem a cigarettámat, mégpedig most!

Mrs. Hax keresztbe fonta a karját és megkeményítette vonásait. – Nem.

– Ki van rúgva! – ordította a férfi. – Ki innen! – a kezeivel ügyetlenül hadonászott, hogy távozásra bírja őt.

– Hohó! – kiáltott fel, elragadtatással dörzsölve össze nagy, vörös kezeit.

– Ki volnék rúgva? Mégis ki szerint? Az rúghat ki, aki fölfogadott. Az húzatja a nótát, aki fizet! És maga egyik se. A legkevésbé se. A fia fogadott fel, és ő is fizet engem. Egy lépést se teszek, amíg ő nem mondja!

– Kifelé!

– Kímélje meg magát!

Alulmaradt, és ezzel tisztában is volt. Ettől az irdatlan, konok nőszemélytől nem szabadulhat, nem is fog szabadulni.

– Beszélni akarok a fiammal.

– Ha mondandója van, és mindenáron meg akarja osztani vele, hát írjon neki levelet!

Az öreg tudja, hogy ez sosem válna be. Vagy ő felejtí el megírni, vagy a nő lopja el a levelet, egyszerűen elmulasztja feladni. Az igazság nem tőr halasztást. Most kell ütni a vasat, amíg meleg. Érti, hogy könnyen besétálhat a kelepçébe; de nem hagyja magát összezavarni, tántoríthatatlan. Egyszerre csak egyet. Muszáj beszélnie a fiával.

– Hívja a telefonhoz!

– A fia, ha még emlékszik – kezdte Mrs. Hax –, egy kissé zokon vette azokat a hosszan tartó R-beszélgéseket. Úgy mondta: „Mrs. Hax, azt hiszem, a legjobb lesz, ha az apám csak fontos ügybe telefonál, az ön belátása szerint.” Az én belátásom szerint, vésse az eszébe! És az én belátásom azt súgja nekem, hogy ez nem egy ilyen eset. Felelősséggel tartozom a munkaadóm iránt.

– Felhívom én magam!

– Hát azt megnézem magamnak.

– Felhívom!

– Hogyne, mint legutóbb. Még a város neve se jutott eszébe, ahol John lakik, csak az uccáé. Legutóbb, amikor fel akarta hívni, úgy megkavarta a telefonközpontost, hogy cseveghetett volna egy kínaival, Sanghajban, ha én nem lépek közbe és húzom ki a pácból.

– Felhívom. Igenis, képes vagyok rá!

– Há persze hogy. Hol is lakik John?

– Tudom én, hogy hol.

– Hohó, akkor ugyan árulja el nekem! Hol lakik?

– Tudom én!

– Jesszusom, lakhatna a pincébe is, asse jutna el az agyáig!

Ettől sírva fakad. Rájön, hogy igaza van. De hisz pár perce még tudta, hol lakik a fia. Hogy mehetett ki a fejéből? Addig ment a csürés-csavarás, míg elvesztette a fonalat, és most hallja, ahogy ez a nyomorult, förtelmes hang fölzakad belőle; de képtelen abbahagyni.

Mrs. Hax érzi, hogy túl messzire ment. Odalép hozzá és átkarolja a vállát. – No látja, mire volt ez jó? Így felizgatni magát egy tányér buta zabkása miatt. A doktor szerint vigyáznia kell a vérnyomására. Ez nem tréfadolog – felemelte az öreget a székéből. – Azt hiszem, jobban tenné, ha ledőlne kicsit a kanapéra.

Mrs. Hax a nagyszobába vezette, és kényelembe helyezte a kanapén. Fel nem foghatta, hogy tud egy ilyen vén szaros ennyi vizet kipréselni magából; amikor épp nem pisilt, akkor bögött.

– Kell zsebkendő? – kérdezte.

Az öreg megrázta fejét, és megszegyenülten karjába temette arcát.

– Nem szégyen a sírás – mondta mereven Mrs. Hax. – Mindenki szokott néhanap.

– Hagyjon engem!

– Talán az lesz a legjobb – sóhajtotta. – A konyhát szedem rendbe, ha szüksége van rám.

Dieter a kanapén feküdt, és a könnyeivel küszködött. Nem ment könnyen, mivel még a hang is, ahogy Mrs. Hax kezében összekoccantak az edények, az asszony rettentő nemtörődömségét juttatta eszébe, akármiről volt is szó. Az

edényeiről, az érzéseiről. Annak gondolatára is elfutotta a méreg, hogy soha sem lesz elég fifikás ahhoz, hogy kihúzza magát a nő utasításai, vagy akár csak a kérései alól. Hogy nem járhat túl az eszén, nem is szabadulhat tőle.

A nagyszoba lassan homályba borul, ahogy az alacsonyan rohanó felhők eltakarják a napot. Szeretné, ha egy kellemes, felhőtlen nap lenne ez a mai. Olyan, amelyik elhitei az emberrel, hogy fiatal és gondtalan, mint egykor. Mint Romániában, mielőtt a család emigrált. A vásárnapok majdnem mindig ilyenek voltak. Az emberek fürdöztek a fényben és a zsvajban, minden idegszáluk a barterre és adok-veszekre kihegyezve. Mindenféle-fajta ember. Bodorított pajeszú zsidók, nyápic olasz földbéresek, románok és német telepések, mint ő is. Meg még egy cigány, vagy kettő. Olyankor érezte csak az ember, hogy él, hogy létezik. Ott megvolt minden jó, ami csak termett ezen a földön vagy az ember keze alatt. Tarkabarka szekerek, krumplik halomban, még szutykosan a nedves földtől, csirke, kacska, liba; a hátsó lábuknál kikötött, rúgkapálva visongó malacok; lovak, melyek patája bazaltfeketén fénylik, és nagy, fátyolos-bíbor szemük, akár a szilva.

Semmi más, csak a lepedőnyi égbolt odafent, és idelent a jó szagok: sózott hering és bőr, paprika meg az apró, kemény, édes almák könnyű illata.

Romlatlanság, Ártatlanság... másfelől, ami azt illeti – nos, igen: néha kegyetlenség is. És épp a vásártéren.

Egy alkalommal egy idegen érkezett, táncoló medvéjével. Igen, ez az a másik medve, amelyikről megfélemedezett. Az idegen az orrkarikájánál fogva vezette. Amikor összeverődött pár ember, a férfi kiakasztotta a láncot a medve orrából, és hegedülni kezdett. Szomorú, ábrándos dallam volt. A medve egy pillanatig a fejét ingatta és a porba szuszogott. Számára ez valamiképp a szabadságot jelentette.

De a férfi keményen ráripakodott. A medve felemelte a fejét, majd komoran a hátsó lábaira emelkedett. Karját szélesen, jótékonyan széttárta, mint aki felkínál egy ölelést. Pofája vigorra húzódott, kivillantva fekete pettyes ínyét és éles fogait. Táncolt. Lassan, lomhán és elgyötörten.

A zene tempót váltott. Élénk és vidám lett. A medve egyre bizonytalanabban ágaskodott; forrón tűzött le rá a nap. Lihegő pofájából hosszú, tündöklő nyálcsík húzódott fahéjárnyalatú, bundás szügyéig.

Dieter megigézve furakodott előre a tömegben. A medve nehézkesen huppant egyik lábáról a másikra. Szánalmas és nevetséges látványt keltett. Péniszének rózsaszín hegye le-föl ugrált, kikandikálva bozontos ágyékszőréből. Zavart kuncogás futott végig a tömegben.

Az idomár egyre gyorsabban és gyorsabban játszott. A medve vadul piruettezett. Perdült és perdült, kisebb porfelhőt verve fel maga körül. A tömeg tapsolni kezdett. A medve csak forgott és forgott, feje ide-oda himbálódzott, törzse megfeszült, ahogy magára erőltette az emberi pózt. Majd egyensúlyát veszítette, és irányíthatatlanul, fájdalmas puffanással a hátára zuhant.

A vonó duruzsolása abbamaradt. A medve lustán a talpára hemperedett, és vadul kapott a bolháit után.

– Fel, Brúnó!

A medve szűkölve leült. Az emberek nevetni kezdtek, páran szidták és pfluolták a gazdáját. Az idomár a láncsal hadonászott és ordított, de a medve nem

mozdult. Végül már nem volt mit tenni, próbálta menteni a menthetőt; mély meghajlással jelezte, hogy az előadásnak vége. Pár fitying, alig valamicske gurult a lába elé. Gyorsan összeszededette, mint aki attól fél, még visszakerik.

A közönség szétszéledt. Néhányan visszasiettek a portékájukhoz. De Dieternek nem volt mit őriznie és nem volt hová mennie, így hát maradt.

A szétszéledő emberek látványa mintha sértette volna a medve hiúságát. Felegyenesedett, és megint táncolni kezdett. Gúnyolódott rajtuk. Vagy legalábbis úgy tűnt. Persze nem szólt a zene, de a medve sokkalta kényesebben és elegánsabban táncolt, mint előtte. Egy olyan dallamra, amelyet csak ő hallhatott. És roppantul, kajánul vigyorgott.

Csakhogy az idomár kinyújtózott, elkapta az orrkarikáját, és négykézlábra rántotta. Káromkodott és átkozódott, a medve pedig vékony, szűkülő nyúszógéssel tiltakozott, ártatlanságot tettetve.

Ez elfogadhatatlan volt. Lázadás. Árulás azzal szemben, aki enni adott neki, aki gondozta és nevelte.

– Szőrös anyaszomorító. Játszadozol velem, igen? – szúrta a fogai közt az idegen, az orrkarikát cibálva és csavarva, hogy a medve vinnogott fájdalomában. A férfi ököllel ütötte a fejét, hasba rúgta, a fülénél fogva rángatta. – Hálátlan! Áruló!

Dieternek a lélegzete is elakadt. Lelki szemei előtt látta, ahogy a medve hirtelen lecsap, hogy bosszút áll magáért. Cakhogy semmi nem történt. Semmi; mindössze annyi, hogy a medve alulmaradt, hogy eltángálták, megszegényítettek, még le is köpték.

Micsoda szégyent érzett, látva ezt a megaláztatást, a medve jogos önérzetének ezt a tökéletes semmibevételét, a termete és ereje miatt kijáró tiszteletnek ezt a megcsúfolását! Hát nem veszi észre ez az ember, hogy mit tett? Dieter ki akarta kiabálni magából a titkát. Figyelmeztetni, hogy a látszat csal. Hogy a medve is ember, maskarában. Még az is lehet, hogy bíró, de legalábbis testvér.

Csakhogy képtelen volt. Inkább elszaladt.

A ház csöndes. Hallja az asszony lépteit, tudja, hogy figyeli őt az ajtóból. Dönt felőle, ahogy mindig, jó előre latolgatja a szavait, a replikáit, forral valamit. A cselszövéseivel elveszi tőle a szabadságnak még az illúzióját is. Elhatározza, hogy nem fordul felé, nem néz rá. De ő már tudja is talán, hogy így fog viselkedni. Gyerekesen, hisztisen.

– Azt akarom, hogy hagyjon békén – magát is meglepi, hogy hangot adott ennek. Ez a megfontolatlanság, nem számolva a következményekkel veszélyes.

De az asszony nem hallotta meg. – Mit?

– A pap sem beszél kétszer – így az öreg.

Mrs. Hax a kanapéhoz sétál. – Jobban van már?

– Igen.

– Biztos?

Rábólint.

– Most gondolja meg, hogy biztos legyen! Én lemegyek a boltba. Nem kell kimennie?

– Nem.

– Jól van akkor. Jövök is rögtön, pár perc az egész. Meglesz?

Az öreg gondolkodni próbál. Ez az egész beszélgetés, ezek a közbevágások bosszantják. Ég a türelmetlenségtől. – Helyes! Akkor jól van. Jól van. – Dieter egyszerre boldognak érzi magát. Egy kis nyugalomhoz juthat. Hát meg is teszi.

– Vigyáznom kell – mondja ki hangosan. Hogy csúszhatnak ki ezek a száján? De Mrs. Hax nem gyanakszik. – A vérnyomására, úgy bizony.

Ennek a mázlinak, ennek a jószerencsének köszönhetően Dieter erősnek érzi magát, dörzsölnék. Ahogy az ajtóhoz kíséri, szinte már szánja ezt a hájas nőszemélyt. A szemével végigköveti az utcán. Az utat tekintélyes, régi családi házak szegélyezik, legtöbbször ízléses fehérre festve, udvarukban magas, érdes kérgű szilfák virulnak. Ebben az utcában Mrs. Hax a rikító narancssárga esőköpenyében nevetségesen hat, és ide nem illőnek. Mint valami paradicsommal dár egy angol kertben. Dieter megvárja, míg eltűnik az első kanyarban.

Aztán siet a dolgára. Keze a bejárati ajtó láncán matat; végre beakasztja. Izgatottságában levegőt sem kap, de a hátsó ajtóhoz csoszog, és rátolja a reteszt. Biztonságos. Mrs. Hax eltávolítva, számúzve.

Először azt hiszi, hogy a zaj, amit hall, a halántékába toluló vér lüktetése. De aztán folyamatos, sustorgó áradattá tompul. Dieter az ablakhoz lép és kinéz. Az eső tündöklő, sűrű függönyként záporozik, elmosva a szomszédos ház körvonalait; ahogy az úthoz verődik, apró, ezüstös permetfoszlányokat hint szét. Úgy dönt, a bejárati ajtónál vár Mrs. Haxra. Megáll az ajtóban, és magába szívja a kókuszshéj, a por és a gumicsizmák illatát. Valahogy már elfeledte, milyen is ez a szag, ez az illat, amely kimondottan megnyugtató tud lenni, ha az ember száraz és meleg helyen van, míg odakint a hideg eső veri az ablakot.

És itt is van Mrs. Hax, ólmos léptekkel baktat fel az utcán egy málladozó, barna papírzacskót szorongatva az oldalán. A járdára lép, elhalad az ázott, esőverte borsócserjék mellett, és a házat megkerülve hátramegy a konyhaajtóhoz. Dieter hallja, ahogy rángatja és zörgeti.

Feltűnik ismét, ahogy visszasiet, céltudatosan előrevetett fejjel, műanyag főköttőjéről lepereg az eső. Amint a lépcsőre teszi a lábát, Dieter hátrébb húzódik, és elrejtőzik a bejárati gardróbban, a kabátok között. Az asszony kulcsa megcsikordul a lyukban, a zárnyelv akadálytalanul felpattan. Az ajtó résnyire kinyílik, de a lánc ellenállásába ütközve megtorpan. Az asszony szentséggel és szitkozódik; pár vaskos, gazdátlan ujj keresztülfurakodik a résen és a láncot cibálja. Dieter egy pillanatra kísértésbe esik, hogy rávágja az ajtót és odacsukja az ujjakat, de ellenáll neki. Az ujjak helyén most egy résnyi arc, egy szem és egy száj tűnik elő.

– Mr. Bethge! Mr. Bethge! Nyissa ki!

Bethge előkullog a kabáttartóból, és az ajtófélfának támasztja arcát, szemtől szembe Mrs. Haxszal. Egymásra bámulnak. Végül az asszony megtöri a búját.

– Nohát, nyissa ki az ajtót! – mondja ingerülten. – Olyan vagyok, mint egy ázott ürge.

– Menjen innen! Maga itt nemkívánatos.

– Hogy!

– Menjen el!

Az asszony fél szeme gyanakvón hunyorog. – Tudja, hogy ki vagyok? Mrs. Hax vagyok, a házvezetőnője. Nyissa ki!

– Tudom, ki maga. Egyetlen porcikája sem kívánatos itt. Szóval menjen innen!

Mrs. Hax felmutatja neki az ázott papírzacskót. – Hoztam magának Jersey tejet.

– Csúsztassa be!

Az asszony fél szeme keserű hitetlenkedésre kerekedik. – Kinyitja?

– Nem.

– A cigaretta miatt van, igaz? Rendben, feladom. Megkaphatja az átkozott cigarettáit.

– Menjen el!

– Elveszítem a türelmem – hallatszik visszafojtott hangon. – Most pedig nyissa ki ezt az ajtót, maga szenilis, vén szar!

– Vén szar maga! Vén, hájas szar.

– Na, várjon csak, amíg bejutok! Ezér még pokolian megfizet!

Dieter érzi, hogy a lába nem bírja már az álldogálást. A vékonya is szaggat. – Most már mennem kell. Isten vele! – és beteszi előtte az ajtót.

Egyszerre kótyagosnak és elgyötörtnek érzi magát, mégis diadalittas. Úgy dönt, szundít egyet. Csakhogy a nő már döngeti az ajtót.

– Haggya abba! – ordít rá. Bizonytalan léptekkel megindul a háló felé; valójában csak az egyik lába lép, és a falnak kell dőljön, hogy el ne essen. Mi ez?

A hálószobában félhomály uralkodik, de így is látja a piros gumilepedőt. Ennek mennie kell. Ránt rajta egyet, az meg ellenáll neki, mintha csak élne, úgy tapad, akár egy pióca. A lába elcsuklik, a meghökkenéstől eltátja a száját estében. Úgy terül el, mint egy nyaláb rőzse, keze-lába szétvetve, de nem érez mást, csak valami bizsergést a hólyagjában. Se fájdalom, se semmi. A szoba telis-tele árnyakkal, mintha úszna, lebegne, rebbenne mind. Észreveszi, hogy nedves a slicce. Megpróbál felkelni, de ereje elhagyja, és bódult ernyedtség uralkodik el tagjain. Úgy dönt, még pihen egy kicsit, és aztán felkel.

De nem ez történik. Álomba zuhan.

Mrs. Hax az eresz alatt várta ki, hogy alábbhagyjon az eső. Egy órán keresztül szakadt irtózatosszerű erővel, aztán bágyadt petyergéssé csitult. Ezt követően Mrs. Hax – a pocsolókat gondosan kikerülve – elbotorkált a kapáig. Ennek segítségével beverte az egyik pinceablakot, és módszeresen kiütögte az üvegszilánkokat a keretből. Majd térdre ereszkedett, és zihálva bepaszírozta magát a nyíláson. Szemét behunyta, a sértéseit jó előre Bethge fejéhez vágta, és lehuppant. Fél lábára érkezett, amely megbicsaklott alatta, és ő fejével előre nekilódult a gázkazánnak, amitől mély, tompa bűgással berezonált az épület összes kályhacsöve. Mrs. Hax testileg sértetlenül tápázkodott fel a padlóról. Megtépázott méltósággal, csorba tekintéllyel oldalgott a zsúfolt alagsoron át a lépcsőhöz.

Dieter Bethge felriadt. Valami zaj megzavarta az álmát. Szép és örömteli álom volt. A medve táncolt neki, minden kényszer nélkül, csak az ő kedvéért. Hibátlan, kecses táncot lejtett, az emberi tánc métegye, a góg és a mesterkélt-ség legkisebb jele nélkül. Ahogy táncolt, a medve egyre növekedni látszott, mintha a zene tiszta, légies hangjai táplálnák. Egyre nagyobb és nagyobb lett, de Dieter félelem helyett csak növekvő megnyugvást érzett.

A napfény tündöklött fahéjszínű szőrén, és vöröses, szemkápráztató fénybe vonta bundáját. És mikor a zene elhallgatott, a medve szélesre tárta karját az üdvözlés és barátság gesztusaként. Nyílt a szája, mintha szólni akarna. És éppen ez volt az, amire Dieter mindvégig várt. Hogy a medve elárulja neki az igazságot, és bizonyítsa, hogy a szemfényvesztő bozont alatt olyasvalami lapul, amit csak Dieter ismert fel.

De akkor valami megtörte az álom bűvöletét.

Összezavarodott. Hol járt? Kinyújtotta kezét, és valami sima, kemény, masszív dolgot tapintott. Riadtan felmordult. Ez rosszulesett. Értelme ide-oda siklott, könnyeden és akadálytalanul az álom és az éles, nyugtalanító jelen között.

Megpróbált felkelni. Remegősen, ingatagon felemelkedett, érezte, ahogy megindul alatta a talaj, ő elesik, és fejét a komódnak üti. A szája megtelt meleg, sós ízzel. Még hallott valami mozgást a házban, aztán a hang beleveszett az ereiben csörgedező vér zubogásába. Érezte pulzusa tompa lüktetését a szemhéján, a fülében, a nyakán, még az ujjbegyeiben is.

Sikerült feltápáskodnia, amitől hullámként rohanta meg az árnyak morajlása, és kiküszködte magát a folyosóra.

És akkor egy alak rajzolódott ki a tompa fényben, amint türelmesen vár. A medve volt.

– Medve? – kérdezte, ahogy a lábát húzva előrearaszolt.

A medve szólt hozzá, de ő nem értette, mit mond. Várt.

Dieter a vágyott ölelésre emelte karját, ami majd a jó szagú, bársonyos bundára vonja őt; de az egyik karja – különös módon – nem emelkedett. Ernyedten lógott, akár a rongy. Dieter érezte, hogy valami arcul csapja – egy zibbasztó suhintás. Bal szemhéja leereszkedett, mint a lehúzott roló. Beszélni próbált, de a nyelve mintha feldagadt volna, hangtalan feszült a fogainak. Érezte, hogy zuhan, de a medve kinyújtotta a karját, és felfogta őt abban a forró ölelésben, amire mindennél jobban vágyott.

Így aztán Dieter Bethge – miután az agyvérzés végzett vele – lágyan hullott, oly lágyan, akár egy falevél, Mrs. Hax kitért karjaiba.

Hamerli Nikolett fordítása

A régi vágású mesemondóként és a nyelvi kincsesár fosztogatójaként is emlegetett **Guy Vanderhaeghe** (1951–) elsősorban vadnyugati regényeiről ismert. A *Medvetáncoltatás* (*Dancing Bear*) a kanadai író első, *Man Descending* (1982) címet viselő novelláskötetéből származik, amely megjelenésekor egyből állami kitüntetésben részesült. Ez az első magyarul megjelenő írása.

Vladimír Balla

Az apa nevében

(Részlet)

A terasz alatti lépcsónél orvosi macskagyökér nőtt. A macskák kéjesen dörgölöztek hozzá és eksztázisba estek tőle.

A belőle készült főzet elfogyasztása után a fiaim gyorsan elaludtak, kevésbé zakatolt a szívük. A macskagyökér segített nekik megbirkózni a nálunk uralkodó feszültséggel. Az anyjuk este tea helyett tálalta nekik a csodafőzetet. A nagyobbik nem zúgolódott, már megtört. A kisebbik nem vett észre semmit. Vacsora után általában kiszaladtak pár percre a kert mögötti erdőbe, ott bágyadtan, akárha álmukban tapadtak a fákra és estek róluk le, majd ismét felmásztak, de nem zajongtak, ahhoz mégiscsak túlságosan bátortalanok voltak, meggyötörte őket annak a háznak a légköre, ahol naponta figyelték az ugyancsak meggyötört szüleiket. Az anyjuk valóban az volt, én pedig legalábbis úgy tettem. Nem szerettem volna senkit se ingerelni a jókedvemmel. Az pedig mindig eluralkodott rajtam, ha eszembe jutottak a kolléganőim a munkából. Fiatalnak éreztem magam. A boldogságomból és fiatalságomból semmit sem mutattam otthon. A tévé előtt fekve apákat, anyákat és gyerekeket érintő dolgokról gondolkoztam. A hitvesi ágyat kerültem, ott úgysem történt soha semmi. A díványon többnyire elaludtam elmélkedés közben, de elalvás előtt azért mégiscsak sikerült sok mindenre rájönnöm, és éreztem a bennem növekvő boldogtalanságot.

A házasságom romokban hevert. Ez a tény nyomot hagyott az arcomon, nyilvánosan viseltem a jelét, mint egy fekélyt: az arcom megszürkült, gögösnek tűnt. Csikorgattam a fogamat és összeszorítottam az állkapcsomat. A fogaim a mai napig egészségesek, holott azt sem tudom, mire való a fogkefe. A bőröm alatt lüktettek az izmaid. A szomszédok az ilyen nűán szokot rejtegették, a családi tűzhely titkait nem vitték az utcára, pedig valóságos trágadombról volt szó. Római szomszédnak a fián kívül volt egy lánya is, akinek bármikor akkorát odasózott, hogy az három métert is repült, de mindezt otthon, szépen, a nyilvánosságot kizárva. Így döntötték el náluk a vitákat. A fia mesélt erről, aki az én kisebbik fiam barátja volt. De Római tulajdonképpen nem jó példa, már ami a családi problémák rejtegetését illeti. Egy percre sem habozott az utcán intézni a bizalmas ügyeit: a fiát baltával hajszolta végig a Vadász utcán egészen az erdőig, ahol az szerencsére mindig eltűnt a fák között.

Én sohasem ijesztgettem a fiaimat baltával.

Talán ezért tűnhetett úgy, hogy nem érdeklődöm irántuk.

– Tudja, mi a szörnyű? – kérdeztem Labadajtól a Vadász utcai ház pincéjében.

A docens legyintett egyet, és beszuszakolta magát a kályha mö-

gé. Felfedezett ott egy szimbólumot, melyet részlegesen eltakart két piros cső.

– A feleségem nem tudja, miért lett felépítve ez a ház. A fiaim se gyanakodnak semmire.

– Most ugye nem arról beszél, ami az ajtó mögött van, ugye nem? – nézett rám Labadaj gúnyosan.

– Az ajtó mögött? – pirultam el.

– Ezt a szerkezetet – mert *háznak* csak ön nevezi – biztosan nem amiatt alkották, amit ön az ajtó mögé költöztetett. A szerkezet alkotójának más célja volt. Az, ami az ajtó mögött van, csakis az ön hibájából került oda. Ön örültnek tartja a feleségét? Ez arcátlanság! Tudja jól, hogy nem adott neki egy aprócska esélyt sem. Ön és Drdavá kollegina! Az önök kísérlete! Gyerünk! – Nem várta meg, hogy követni fogom-e, elindult a jobb oldali folyosón beljebb a pincehelyiségbe. Egy bádogajtóhoz értünk.

– A kulcsot! – mondta.

Reflexszerűen a zsebembe nyúltam.

– Na, látja – nézett rám, akárcsak egy önkielégítősen kapott kisfiúra. Odanyújtottam a kulcsot. Kinyitotta az ajtót. Bementünk. Furcsa szag taglózott le minket. A sarokból, a szénrakás mögül zörejt hallatszott.

– Ezt ön okozta! Drdavá kollegina csupán médium, ön a kezdeményező.

Ott volt, ott nyüszített a sarokban. Nem találok a szavakat.

– Adjon karót és fokhagymát! – parancsolta Labadaj.

– Nincs.

– Idióta! – sziszegte. – Akkor mégis minek hívott ide?!

– Komolyan gondolja, hogy az apánk nem ártott nekünk? – förmedt rá a kisebbik fiam Labadajra. A do-

hányzóasztal melletti fotelben helyet foglaló docens fölött állt, az iroda kelős közepén.

– Már szinte felnőtt volt, mikor az apja otthagya önöket, értenie kellett, hogy ezzel a javukat szolgálja – felelt Labadaj. – Hogy megszűnjenek az állandó veszekedések. Nem is veszekedések, inkább monológok. Az anyukája hisztérikus monológjai. Hiszen az a környezet mindnyájuk számára káros volt!

– Az is a javunkat szolgálta, hogy aztán néhány évig gyakorlatilag nem volt miből élnünk? Eppen akkor jött a forradalom. Forradalom! – A kisebbik gúnyosan elnevette magát.

– Az apukája gondoskodott önökről. Meghagyta önöknek a házat!

– Az apuka, ahogy ön nevezi, azt állította, hogy nem visz magával semmit, mikor távozik, de állandóan viszszejárt újabb és újabb holmikért. Végül elvitte az autót is.

Amikor itt hagyott minket, valahol kint beragyogta a boldogság fénye, lerázott magáról minket, és a tetteivel járó felelősséget is. Azon a napon, mikor elhagyta anyámat, éppen a teraszon ültem. Hirtelen kinyitotta az ajtót, és megjelent egy hatalmas bőrönddel, amelyet azelőtt sose láttam, miközben tökéletesen ismertem az összes szekrényt, még az ágy alatti rejtkehelyek tartalmát is! Az a pillanat... amikor a bőrönddel elhaladt mellettem... bosszúsan, szürkés-haloványkékes, komor arccal, összeráncolt homlokkal – mintha gondolkozna, mintha megoldást keresne! Mindemellett borostás volt, mert azt a látszatot szerette volna kelteni, hogy nálunk, abban az átkozott házban már meg sem borotválkozhat, még a fürdőszobában lévő tükörrel szemben is ellenszenvet érez, a mai napig ez a tükör van a panelházi lakásomban, nekem jó, különös,

ugye, nekem jó, annyi év után! Apám még azt a szappant is gyűlölte, amelyből pamaccsal borotvahabot kevert, még a bordó nyelvű pamacsot is gyűlölte, sőt még azt is, hogy én is borotválkozni kezdtem. Hogy felnöttem. Állt mögöttem, figyelte az apró vágásokat a bőrömön, a finom pihék között felszakadt egy seb, először nem éreztem fájdalmat, aztán a seb elkezdett égni, figyelt engem, nehogy véletlenül elvágd a torkodat, mondta, de másként figyelt, nem gondoskodó, oltalmazó tekintettel, inkább úgy, mint aki valamit el akar tőlem venni. Az arcszesz még inkább fokozta a csípést. És ő állt és figyelt engem. Szerette volna magának tulajdonítani azokat az érdemeket, amik a természetet illették. Az első borotválkozás utáni égő sebeket... A felnőttkor érzését. Igen, ez az érzés az én felségjogom! Mindenkiel csak egyszer fordul elő életében. Csak egyszer örülhet neki. Lesben állt, lesben állva fürkészte ezt az érzést. Ezt, ami a fiatalokat illette, újra ő akarta birtokolni! És aztán? Aztán az a pillanat... Arról a pillanatról szerettem volna beszélni. Amikor kinyitotta a teraszra nyíló ajtót és nekiütközött az ismeretlen bőrönddel az ajtófélfának, a bőrönd szinte dörrent egyet. Azt a pillanatot, amikor elhaladt mellettem, és a szörnyű bőrönd a térdemnek dörzsölődött, már megbocsásson, de azt a pillanatot sosem voltam képes valamiféle jó és hasznos gyanánt elkönyvelni!

– Fújja ki magát, mérnök úr. Ne idegeskedjen. Az intelligens embernek mindig elfogulatlan véleménnyel kellene bírnia. Tudom, hogy az apukájának sokszor jártak az eszébe. Nem volt könnyű távoznia. Sok kísérletet tett a helyzet megmentésére. Hogy továbbra is családként működ-hessenek.

– Apánknak sose jártunk az eszébe. Úgy tűnt ugyan, mintha elgondolkozott volna valamin, de olyankor éppen a saját személyes problémáival foglalkozott. Sose vette figyelembe, hogy létezik a mi helyzetünk is. A felesége, a gyerekei helyzete.

– Azt gondolja, nem szenvedett?

– Persze hogy szenvedett! És milyen feltűnően ki is mutatta! De csupán maga miatt. Individualista és egoista volt még az előtt, hogy egyáltalán megtudta volna, mit jelentenek ezek a fogalmak. Ma biztosan ismeri őket, hallottam, hogy sokat olvas. Kicsit későn kezdte. Amíg velünk élt, a pártlap is elég volt neki. Mostanában pedig állítólag még whiskyt is iszik, és időnként szivarra is gyújt.

– Meg kell őt értenie. Annyi évnyi önfeláldozás után végre megérezte a szabadságot, amitől fiatal korában megfosztották. Kicsit ő is felelős volt azért, hogy olyan fiatalon nősült meg. De én ebben egy jókora adag felelősségtudatot látok, ön nem? És nem iszik, nem dohányzik – azok csupán rövid távú kísérletezések voltak.

Labadaj úr köhécselni kezdett, mikor erről mesélt nekem.

A konyhában ültünk, és azon gondolkoztunk, mi üthetett ebbe a kisebbikbe. Az új feleségem kekszet és limonádét hozott nekünk.

Tudja egyáltalán a kisebbik fiam, ki az apja?

Ismeri azt az embert, akit egész gyerekkorán át csak gyerekszemmel látott?

Kamaszkorában egyáltalán nem beszélt velem. Most azt hiszi, hogy nem állt szándékomban beszélgetni vele, miközben vele nem lehetett beszélgetni. Tudom, hogy a kamaszokkal általában nehéz szót érteni, a szófogadó gyerek elkezd kamaszodni, és vége mindennek, de az én

kapcsolatom a kisebbikkel sose volt rendben.

A múmia a ház előtti gázórának támaszkodik, én pedig éppen a munkából, nem, az iskolából jövök, képtelenség, de mégis, az iskolából, a Vadász utcai aszfaltúton, habár az iskolaéveim idejében még rét volt a helyén, semmiféle aszfaltút, semmiféle házak nem léteztek. Megállok a múmia előtt. A feleségem az. Voltaképpen még nem is kellene őt ismernem, suhanc vagyok, szépreményű focista, és mégis ismerem őt és nős vagyok, álmlogika, a feleségem a falnak támaszkodik, megkövült fáslírétegekbe burkolt karjai összefonva, összekócolódott ritka haja akár a feszültség alatt lévő vezetékek, szája nyitva, a szemét nem látom, csak egy összemosódott akármilyen van a helyén.

Az, ami előtt állok, engem vár, az iskolatáskás kisdiaókot, félek, félek, úgy, mint eddig még soha.

Nem szeretem az álmokról szóló történeteket.

A múmiás álmom arról mesélt – az álmok mesélnek –, hogy bántottam a feleségemet, tönkretettem őt, a gyerekekhez láncoltam, másnak kellett volna gyereket nemznie neki, egy idősebb, felelősségteljesebb valakinek, aki megbecsülte volna őt, valakinek, aki elégedett lett volna, hogy ez a nő az övé, az álm közölte velem – az álmok közlékenyek –, hogy a feleségem meg fog halni, és én leszek a felelős a haláláért. Később valóban meghalt, de én nem érzem magam felelősnek érte, ahogy a kisebbik fiam sem. Abból indulok ki, amit a Vadász utcai házat megvásárló hölgy mondott. Egyszer találkoztunk. Vagyis többször. Amit mondott, felkeltette az érdeklődésemet: kiderült, hogy ismeri

a feleségem halálának körülményeit, a kisebbik fiam elárulta neki. Nem akarom, hogy ezen a ponton az ő története beárnyékolja az enyémet, de szerinte az anyja hirtelen elveszítette az emlékezetét, ez egy szokatlanul kemény télutón történt az ezredforduló kezdetén, az ember azt várta volna, hogy a világot elemésztik a lángok, de akkor úgy tűnt, ehelyett egy újabb jégkorszak vette kezdetét, ezenfelül a Vadász utcai házban elromlott a fűtés, a néhai feleségem elveszítette az emlékezetét és rettentően elsózta a levest, nem emlékezett rá, hogy egyáltalán megsózta volna valamikor, ráadásul újra meg akarta sózni, és még kiadósabban, mert elfelejtette azt is, amint a fiam egy pillanattal azelőtt undorral eltolta magától a tányért. Abban az időben állandóan a konyhában üldögélt összekuporodva egy ablak alatti alacsony széken, félhomályban, behúzott függönyöknél, nézte az asztalt, a kredencet és a tűzhelyet, valójában azonban a semmibe bámult, a szeme ragyogott a kisebbik fiam szobájából áradó lámpafényben, a kisebbik valamit olvasott odabent, bömbölt a zene, de nem harsogta túl a konyha mély csendjét, ez volt az ő helyzete, a magány az önként vállalt sötétben, mellyel szüntelenül figyelmeztette a kisebbik és nagyobbik fiunkat egyaránt, hogy egyikőjük sem tett semmit a megmentése érdekében. A francba, még a kenyér héját sem eszi meg, nemhogy a húst, nem eszi meg sem a krumplit, sem a rizst, már jó néhány hete nem evett, és egyáltalán nem jár vécére, mondta a nagyobbik a kisebbiknek, nem jár vécére, bosszankodott, figyelem, nem volt kint egyszer sem, valóban szemmel tartotta, hiszen ő is otthon rostokolt, munkanélküliként volt ideje, figyelhet-e őt. Kinek mentek el otthonról? Té-

bolybajnokságot rendeztek egymás közt? Ő így oldottam meg a nem működő öblítő problémáját, a nagyobbik és a kisebbik fiam nem tudta megjavítani a véceöblítőt, és nem volt pénzük újat venni, hát megmakacsolta magát, lemondott az alapvető biológiai szükségleteiről, nem tudtam, hogy ez is lehetséges, csodálkozott a kisebbik fiam annak a hölgynek a jelenlétében, aki megvette a Vadász utcai házat, de bebizonyosodott, hogy lehetséges, a feleségem döntése szörnyen megsértette a fiait, biztosak voltak benne, hogy pontosan ez volt vele a szándéka, meg akarta őket sérteni. Később, mikor egy alkalommal a kisebbik hazajött, a folyosón találta az anyját csiricsaré öltözékben, félregombolt szvetterben, melynek elöl az egyik része be volt túrve, a másik fele pedig a fordítva felvett melegítőjére lógott, szeme akár a zavaros tócsa, a kisebbik megszólította az anyját, megkérdezte, hogyan néz ki és miért áll ott, az pedig kérdéssel felelt, hogy mégis mit csináljon akkor, elfelejtette, mit csinált egész életében, máskor pedig hazaérve az ablak alatt üldögélve találta őt egy alacsony széken a félhomályban, háta mögött a behúzott függöny és a drapéria, karnyújtásnyira a kredencről, amelynek nyitott ajtaja mögül hirtelen csupa-csupa kacat fordult ki a szőnyegre, a kisebbik a fejéhez kapott, minek ez itt neked, ez mind jó lesz még valamire, magyarázta az anyja, de hogy mikor lesz még jó valamire, azt nem tudta, olyan holmik voltak, amelyeket a ház körül szedett össze az utcán, mindenfélét talált a kukákban is, amikor még volt ereje kijárni, gyűjtötte a szemetet és a kredencben tárolta, ezzel már tenni kellett valamit, egy komoly, fiúk közti tanácskozást követően másnap a nagyobbik elment az anyjával a körzeti

orvoshoz, azt mondta, hogy az anyu össze van zavarodva, mindent elfelejt, ezenfelül még mindenféle kacatot is gyűjt, az orvosnő elküldte őt az anyjával pszichiáterhez, aki megállapította, hogy ez az eset nem az ő szakterületéhez tartozik, így átvonultak a kórházba, ahol a megzavarodott asszonyt fájdalmas vizsgálatoknak vetették alá, ismeretlen okokból vizsgálták például a gyomrát, aztán az onkológiai osztály orvosai vették kezelésbe, ahol is megállapították, hogy át van szöve daganatokkal, csak abban nem voltak biztosak, hogy hol található a pusztító burjánzás forrása, az agyban, netán a tüdőben, esetleg valahol máshol, kézszek voltak mindezt kinyomozni, miközben viszont nyíltan mondogatták, hogy az asszonymak egyáltalán nincs esélye, végül tehát mindnyájan meggyeztek abban, hogy haza kell őt küldeni. Így hát a nagyobbik hazahozta; abban az időben már átlátszó volt, és ha járkált is, csak lassacskán, és nem a szőnyegen, hanem felette, közvetlenül felette, a szőnyeg és a porlepte, szeméttel borított padló felett, régen feladta a rendért folytatott küzdelmét, akárcsak a közte és a fiai, valamint a közte és más emberek, illetve tárgyak közt lévő normális viszonyért folytatott küzdelmet is, a fizika törvényeinek betartására se volt már ereje, erről Ičová, a szomszédasszony, az egyetlen barátnője is tudott volna mesélni, aki szinte a végsőig bírta mellette, együtt üldögéltek a besötétített konyhában, és Ičová óvatosan, nyájas szavakkal próbálta őt észhez téríteni, ám abban a félhomályban is látta, hogy az idős asszony már nagyon-nagyon messze jár, a kísértetek, főként szülei kísérteteinek társaságában érezte magát a legjobban, ők a nyolcvanas években haltak meg, elkezdett velük beszélgetni, Ičová nemegyszer



hallott is egyet s mást, és azt is észre vette, hogy a konyhaablak alatt lévő alacsony szék, amelyen a szerencsétlen idős asszony üldögélni szokott, egy napon megszűnt nyikorogni, habár senki se javította meg, senki nem dúcolta alá, és a szöveget se ütötte be senki mélyebben, az asszony egyszerűen csak rohamosan vesztett a súlyából, habár az alakja nem változott meg, csupán belülről lett egyre ritkább, a kisebbik aggódott, hogy belélegzi őt és már sose fújja ki, hogy a belégzéssel elveszíti az anyját, de ez az elképzelése inkább abból eredt, hogy gyerekkorától gondjai voltak a légzéssel, csak magát féltette, nem az anyját, megrémítette, hogy megfullad az anyjától, az anyját nem féltette, tulajdonképpen nem is volt rá szükség, hiszen a félelem bűbáj, kísérlet a veszély elhárítására, csak hogy ami az anyját veszélyeztette, az már elkerülhetetlen volt. Később már csak feküdt a megvetett ágyon, a tarkabarka, mindenféle rend és ízlés nélkül összeválogatott, összehordott, itt-ott a szekrényekben és polcokon fellelt lepedőkön, ágyneműhuzatokon, párnákon, kopott, megsárgult paplanokon. Az ágy körül a földön és a székeken, a régi varrógépen pokrócok, takarók, nedves, piszkos törülközők heverték, és ahogy múltak a napok, az asszony egyre kevésbé sejtette, hol van, kicsoda is ő, miért is létezik, de ki tudja ezt magáról egyáltalán pontosan, százszázalékos bizonyossággal, kit nem kerít legalább időnként hatalmába a kétely, kérdezte a kisebbik fiam a hölgytől, aki megvásárolta a Vadász utcai házat, anyját már nem zavarta a szokatlan kupleráj, amelyben a nagyobbik hangtalanul közlekedett, különféle méretű edényekkel, kancsókcal, fazekakkal, lavórokkal cipekedett, hogy bennük és a kádban hamarjában,

ügyetlenül és főleg látható eredmény nélkül kimossa a használt rongyokat, pelenkákat, lepedőket, majd pedig azonnal szét is rakja őket a radiátorokon és a csöveken, amelyek a pincéből érkező hőt vezették, de mégis milyen hőt, ha a fűtés nem működött, az ideiglenes, kéz alatt vett, már rég nem működő fűtésrendszer csöveihez csatlakoztatott pótkályhákból jövő meleget vezették, az idősebbik fiam a csőhálózatba terelte a füstöt, fadarabokkal és limlomokkal fűtött, a füst nagyrészt elillant a rosszul szigetelő illesztékeken át, a lakásban is gomolygott, és onnét minden egyes alkalommal kiáradt, amint a nagyobbik ablakot nyitott, ez nem szokott gyakran megtörténni, mert nem akarta beengedni a külvilágot, inkább tartózkodott bezárva a pokol tornácán, ahol az anyja halálának időpontjáért és módjáért folyt a verseny, a nagyobbik, minden tiszteletem az övé, igyekezett megkönnyíteni számára a véget, de a képességei elégtelennek bizonyultak, habár az akarata meglepően erős volt. Amikor kinyitotta az ablakot, a huzat belekapaszkodott a málló, beszáradt széklettel sárgásbarnán rovátkolt pelenkákba, a rovátkák bizonyították, hogy mindnyájan tévednek, akik azt gondolták, hogy az idős asszonynak nincs anyagcseréje, megállás nélkül jött ki belőle minden, mintha csak a belsője maradványai akartak volna kijutni és eltávozni belőle, eltávozni a házból, nem vett ugyan magához semmilyen ételt sem, de a gyomra talán a saját testét körülvevő anyagot dolgozta fel, a nagyobbik ezt nem tudta mással magyarázni. A pelenkákat felkapta a huzat, a beszáradt széklettel együtt kirepültek a nyitott ablakon, és a villanyvezeték oszlopain találtak menedéket. A nagyobbik lejárt a pincébe, hangját visszafojtva vágta

az *uggdrasilt* és a kályhába rakta a darabjait, a kormos pincében fokozatosan feldarabolta az egész fát, közben pedig szellemeket látott, persze hogy látott, hiszen nem vak, de csupán a kábultságának és a fáradtságának tudta be az egészet. Napokon át téblábolt a betegsége szagot árasztó lakásban, egyik szobából a másikba járkált, vonszolta maga után a piszkos, nedves törülközőket, használt lepedőket, a felemás huzatokat, igyekezett elkülöníteni a piszkosakat a még piszkosabbaktól, teliengedte a kádat, kézzel mosott, szórta a fehér mosóport a hideg vízbe, a házban hűvös volt, habár már elkezdődött a tavasz, görnyedt a kád fölött, majd az ablakhoz ment, a szomszéd ház ablakait nézte, sosem látott azokban az ablakokban senkit, lehetetlen volt bárkit is meglátni bennük, az üveg kezdettől fogva nem volt átlátszó, sosem adódott a legkisebb lehetőség se arra, hogy bárkit is meg lehessen látni bennük, a szomszéd ház ráadásul eléggé messze állt, a telek azon az oldalon meglehetősen széles volt, és a szomszédos telek szélességét is hozzá kell számítani, a zárt ablakú épület, egy üres öreg viskó. Csak a szomszéd telek másik végén állt. A nagyobbik reszketett a hidegtől, a pincében lévő kazánra gondolt, a kialvó tűzre, csapdában volt, most mégsem menekült el, csak később, ki fogja ezt értékelni? Kibírta, hogy a zavarodott, haldokló anyjával foglalkozzon, megismerte a pusztuló emberi test minden részletét, annak törekenységét, működés-képtelenségét, idegenségét, fölöslegességét, anyu, te sosem lehettél ez a test, suttogtá, a test nem az anya, a test legfeljebb egy új élet, egy új test, az én testem eredője, a saját testemmel pedig hadilábon állok, nem akarta, hogy bármi köze is legyen a

saját testéhez, olyan idegen volt számára, akár az anyjéé, amelyet gondozott, az a száraz, feszes, helyenként szürkés, másutt sárgásbarna bőrből csomagolt test, a bőr is az általa burkolt test része volt, éjszakákon át ücsörgött a test mellett, látta, amint az anyja időnként felkel, és a lakásban a falak és a bútorok mellett tollpiheként viszi a huzat.

És mit csinált addig a kisebbik?

A kocsmában rejtőzködött.

Arról mesélt a barátainak, mennyire szenved, mert haldoklik az anyja.

A barátai együtt éreztek vele, és különféle történeteket meséltek saját anyjuk haldoklásáról.

A kisebbik dühöngött.

A szívószállal a pohara alján lévő jeget döfkölte.

Kurva mérges volt.

Mért kell törődnie a haldoklóval.

Ez dühítette.

Talán nem vette észre, hogy valójában csak a nagyobbik törődött vele.

Inkább én haldokolnék, mondta a hölgynek, aki megvette a Vadász utcai házat.

Hogy különbözhet ennyire a kisebbik fiú a nagyobbiktól?

A nagyobbik képes szeretni, együtt érezni, miközben kis híján éppen belőle irtottuk ki mindezt a feleséggel, nem volt hozzá türelmünk, bosszantott minket a beszédhibája, a feleségem nemegyszer rákiáltott, mit motyogsz? ez milyen nyelven van? szlovákul vagy magyarul? Az idegei felmondták a szolgálatot. Én egy kicsit jobban tudtam uralkodni magamon, de párszor nálam is betelt a pohár, szóval nem tudom, hogy pont akkor nem én kiáltottam-e rá, de fontos ez egyáltalán? Másrészt miről is beszélhet egy ilyen gyerek, nem is figyeltem rá, a saját dolgaimmal voltam elfoglalva.

A nagyobbik a kiabálás fájdalmas emlékei ellenére is gondoskodott a haldokló anyjáról, pedig ettől kezdve még inkább dadogott és azóta inkább hallgatott, hallgatott akkor is, amikor a kisebbikkel együtt átadták a hullaházban anyjuk ruháit valami tökfilkónak, hogy vegye gondjaiba a megboldogultat és öltöztesse fel tisztességesen a *testét*, álltak ketten a pojáca előtt, aki nyilvánvalóan magáról se volt képes gondoskodni, már ami az öltözköztetést illeti, felöltöztetem őt, ahogy illik, nem kell aggódni, biztosította őket minderről a madárijesztő, átnyújtották neki a táskát, benne a gyűrött blúzzal és szoknyával, ezt találta a nagyobbik anyja szekrényében, a gyűrött blúzt és szoknyát, köszönöm, mondta a tökfilkó, elvette a táskát és a hóna alá csapta, ha a blúz és a szoknya nem lett volna összegyűrődve, most minden bizonytalansággal összegyűrődtek volna, a tökfilkó odanyújtotta a tenyerét és bocsánatkérően elmosolyodott, mint ha valaki más kényszerítette volna arra, hogy kinyújtsa a tenyerét, mintha a tenyér akarata ellenére nyújtózott volna előtte, a kisebbik egy százast helyezett bele. A temetés összes kiadását a kisebbik fedezte, nem mint ha áldozatkész lenne, hanem mert a nagyobbik sehol sem dolgozott, egy fillérje se volt, egy centje se, ahogy mondani szokás, egy lyukas garasa se, ez, gondolom, a későbbiekben megváltozott, miután valahová eltűnt és otthagya a kisebbiknek az üres házat, bizonyára talált magának valahol munkát, talán a beszédhibája is megszűnt valahogy, a beszédhiba könnyebben elmúlik, mint például az asztma vagy a cukorbetegség, egyébként, ami engem illet, ez idáig majdnem teljesen egészséges vagyok, ha nem számítom az epebántalmaimat. A tökfilkó hóna alatt a táskával elbú-

csúzott, és eltűnt a patológiai osztály folyosóján. A kisebbik annak a feltételezésének adott hangot, amelyet a Vadász utcai házat megvásárló hölgy előtt is elismételt, miszerint a tökfilkó a táskát ruhástul bevágta a sarkon túl található hulladékgyűjtőbe a betegek-től származó csonkolt végtagok és vakbelek közé, a kisebbik a nagyobbikkal aztán elment sörözni, a tökfilkóval való egyezkedést ugyanis nagy és kimerítő teljesítményként könyvelték el, amelyért megérdemelnek egy kis alkoholt, egy kis örömet, és egyáltalán, az elmúlt napok feszültségét és megrázkódtatását le kellett valamivel öblíteni.

A nagyobbik aztán rendet rakott a pincében, kiszabadította a betonból a gyökereket és a tönköt, mégis micsoda nőtt itt, kérdezte a kisebbiktől, valami tölgy, vagy mi? Az pedig bosszúsan belerúgott, ennyi volt az összes munkája. A nagyobbik eltávolította a visszamaradt tuskót a földből. De a gallyak maradtak. A falban terebélyesedő ágak továbbra is a szorításukban tartják a Vadász utcai házat. Kíváncsi vagyok, milyen jelentéssel fog mindez bírni a hölgy életében, aki megvette a házat, és később elmondta nekem, mit mesélt neki a kisebbik fiam az anyja halálával kapcsolatban, és ugyan nem szeretném, hogy az ő története beárnyékolja az enyémet, de hozzáfűzném, hogy a nagyobbik valóban minden erejével gondoskodott a haldokló anyjáról, ezt a kisebbik is elismerte, a nagyobbik szerette volna megkönnyíteni neki az elmúlást, mert azzal, hogy életben is maradhat, senki sem számolt, és az elmúlás megkönnyítése közben mindent megfigyelt, érzékelte a kísértő jelenségeket, a látszólag jelentéktelen apróságokat is, a függöny rezdüléseit, az ágy alatti susogást, az ismeretlen forrásból eredő huzatot, a fényjelen-

ségeket, a megfigyeléseiből származó adatokat pedig nagy, vörös füzetekbe jegyezte le, anyja arckifejezését is lerajzolta, többek között azt is, amellyel a temetését követően járkált a Vadász utcai ház hálósobájában a szekrények és a heverő között, ezen a heverőn gondozta őt a nagyobbik, habár ez a gondozás nem igazán ment neki, de legalább igyekezett, nem menekült el előle, mint a kisebbik, aki nem tudta uralni a helyzetet, undorodott az anyjától, de a ténytől, hogy undorodik az anyjától, ugyancsak undor fogta el, megundorodott önmagától, és megesküdött, hogy rögtön anyja halála után öngyilkos lesz, hogy megbüntesse magát ezért a magatartásáért, ráadásul nem szeretett volna megöregedni, és ezzel valakinek – de mégis kinek? – olyan gondot okozni, mint amelyet az anyja okozott neki az öregségével, magatehetetlenségével, zavarodottságával, csak hogy a kisebbik természetesen élt tovább, lelkiismeret-furdalása anyja halála után gyorsan tovatűnt, éppen csak egyre inkább keresi azt a valakit, aki aztán öregkorában gondját viselné, olyan nőt keres, akinek a nyakába akaszkozhatna, mivel gyerekei nincsenek, az utódok gondoskodására nem számíthat.

A hölgynek, aki megvette a Vadász utcai házat, azt mondta, hogy az anyja utolsó napjait egy hosszú hálóingben töltötte, éppen így emlékezett rá gyerekkorából, amikor éjszakánként a lakást járta, és ellenőrizte, hogy minden rendben van-e, hogy nem maradt-e valahol nyitva az ablak, kiment a teraszra is és megsimogatta az ajtó előtti lábtörlőn összegömbölyödvé alvó macskákat, a macskákat tartotta a Vadász utcai ház egyedüli olyan lényeknek, amelyek nem bántották őt, a kisebbik pedig az egyedüli olyan lényeknek, amelyek őt sem

bántották, így amikor anyja a halálos ágyán szóba hozta a garázsban csön-des életet folytató homokszínű kandúrt, és kiderült, hogy az anyja még a halálos ágyán is aggódik miatta, meghatódottság és szeretet árasztotta el a haldokló asszony iránt, mégpedig olyan sürgetően, hogy könnybe lábadt a szeme. Fejét tenyerébe temetve ült az ágy mellett, és hirtelen meglátta, amint anyja arca egy másik, valahogy igazabb és meggyőzőbb arcba zuhan át, ez végre az az anyai arc volt, amelyet gyerekkorától kezdve hiába kutatott fürkészve, s ez az arc most felbukott a felszínre, elnyelte az előzőt, és meglepő, az adott helyzethez képest váratlan, már-már gyanús lélekjelenlét tükröződött rajta, mintha az anyja hirtelen éppen erre a pár másodpercre eszmélt volna fel, s ennek az eszméletnek a forrása egyértelműen valahol a testen kívül rejtett, talán minden testen kívül, és a kisebbik hallgatta, amint az anyja szertartásokról, pincékben és raktárakban újjászületettekről, a világ tengelyének utánzataival felnyársalt házakról mesél, amint férjek nélküli, elhagyott és megalázott asszonyokat emleget, akik a Vadász és a Fátra utca sarkán található kávéházban nagy hatalommal bíró kultusznak hódolnak, fáklyákat gyújtanak és bárányt áldoznak, miközben a helyi gimnázium ebédlőjében a felnőttkor küszöbén álló fiúk és lányok szertartásszerűen edényeket törnek és újakat raknak össze a régiek cserepeiből, pirosra és sárgára festik őket, különös magok hullnak az európai pogány földbe, fura módon eltorzult, bizonytalan eredetű apró testek sisteregnek a tepsikben, óriási tüzek lobognak a terek közepén, a kisebbik sokáig hallgatta az anyját, de abból, amit még hallott, a Vadász utcai házat megvásárló hölgynek már semmit se

árult el, mindössze bevallotta, hogy anyja legutolsó mondatait szörnyű sebekként viseli emlékezetében, s ezek csupán akkor tűnnek el onnan, amikor egyszer majd ő is eltűnik egészen.

Kétkedem az új asszonyban.

Asszonyban?

Nyugdíjast kellene mondanom. De most már én is megöregedtem. Miért ne lássam be? Túl öreg vagyok már az újabb meneküléshez, pedig manapság könnyűszerrel menekülhet az ember akár külföldre is, összecsomagolsz és elmész, csakhogy megint a problémával együtt menekülsz, amely te magad vagy, hiába kockáztattál egy repülőutat, holott ezelőtt még a gyorsvonat első osztályán sem ültél. Tudom, hogy nincs menekvés, így hát inkább itt maradok. Néha úgy tűnik, az élet kőbe van vésve. Nem lehet belőle se elvenni, se hozzátenni. Elvégre, sokáig próbáltam elérni a véglegesség állapotát. Most már a tökéletlenség is tökéletes és végleges. A sebek a helyükön vannak. Éppen úgy sajognak, ahogy sajogniuk kell. Nem gyógyulnak, mert nyitva kell maradniuk. Általuk vagyok az, aki, kívül a fal, belül az érzések, melyeket azok az emberek váltottak ki belőlem, akikhez valaha is közöm volt. Itt lakoznak ebben az emberben, aki a megéltből tevődik össze. Csak a fiaim fordultak ki belőlem, miként barackból a mag, mikor évekkal ezelőtt az anyjukkal hagytam őket. De a gyerekeknek az anyjuk mellett a helye, ez az én véleményem. Az apa legyen tengerész, utazó Szindbád. Az viszont rosszabb, hogy a feleségem megzavarodott, a ház a hisztéria birodalmává vált, és a kisebbik fiam tönkretette anyja utolsó éveit. Ez okozta, hogy éppen azok az évek lettek az utolsó évei. Akármit is mondjon, tálalja mindezt

úgy, ahogy akarja, ezt nem lehet neki megbocsátani. Nem volt képes gondoskodni az anyjáról, a bátyjának sem segített. Szerintem az anyja azért halt meg, mert ilyen körülmények között inkább úgy döntött, hogy véget vet az egésznek.

Vagy mindez az én hibám?

Meg kellett volna védenem a feleségemet a neveletlen gyerekektől?

Netán ő a hibás?

Rosszul nevelte a fiúkat. Hiszen nem csak én vagyok itt az egyedüli szülő.

Hibás egyáltalán valaki?

Nem voltam a temetésén, mert sejtettem, hogy a temetés kudarcba fog fulladni. Egyik ismerősöm mesélte, hogy a fiaim nem hívtak papot. A kisebbik határozottan ellenezte az egyházi temetést. De kétkem, hogy a feleségem szeretett volna papot a temetésén, csak az ismerősöm rögeszméje, hogy a Vadász utcai asszonyok vallásosak. Talán igen, de nem ilyen módon.

Nem láttam a feleségem koporsóját.

Nem láttam a koporsóban fekvő feleségemet.

Arcát, mellét, csípőjét már életében megbélyegezte a halál. Ezt házasságunk első éveit követően vettem észre. Hányszor ismétljem, hogy semmi ilyesmire nem voltam felkészülve? A felkészültséget a tapasztalatok hozzák meg. Védekeztem a tapasztalatok ellen, hirtelen értek, nem tudtam helyesen reagálni. A társadalom erkölcsrendszeréből adódóan köteles helyesen reagálni az ilyen dolgokra. Ebben az értelemben erkölcstelen vagyok. Ki fog rám ujjal mutogatni?

Mindez siettetta a távozásomat.

A távozásom siettetta a halálát?

Ezt visszautasítom!

A gyászmenet lassan haladt a sírok közt a frissen hantolt gödör felé, a feleségem nem túl népes rokonsága, falusi emberek, méltóságteljesen lépkedő, de rossz kinézetű férfiak és hanyagul felöltözött, többnyire viszsztatásító nők, akiknek az ügyes-bajos dolgaikon járt az eszük és feltűnés nélkül pillantgattak az óráikra. Legyen már végre vége ennek az egésznek! Elkezdett szemerkélni az eső, ez mindenkit felbosszantott. Pedig temetésen az esővel mindig számolni kell. Igazán remélem, hogy eljött anynyi hozzátartozó, hogy legalább valamilyen gyászmenet létrejött. Igen, biztosan elegen jöttek, mert szereték volna látni, ha véletlenül megjelenek. Leszek olyan arcátlan? Remélték, hogy kitör a botrány. A kisebbik fiam biztosan összeverekedett volna velem. Ki tudja, mi volt rajta: sose visel öltönyt, ezt tudom, öltönyt az anyja iránti tiszteletből se venne fel. Ez is azt bizonyítja, miféle tisztelet volt az övé. Nem hiszem, hogy bárkit is tisztelne. Szégyent hoz rám, bizonyára a temetésen is szégyent hozott rám. Nyilvánvaló, hogy nem voltam ott! Nem akartam összeütközésekre alkalmat adni! A feleségem rokonai kedveltek, amíg együtt éltünk, én szereztem be nekik a hiánycikkekét, akkoriban minden áru hiánycikknek számított.

A kisebbik biztosan pökhendi képet vágott. A gyűlöletével van nagyra, azt gondolja, hogy a gyűlölet érték. A nagyobbik bizonyára magába volt zárkózva, szótlanul állt. Őt sajnálom. A kommunikáció garantáltan egy csomó gondot okozott neki. Remélem, hogy a temetés előtt nem itta le magát túlságosan.

Az ismerősöm elárulta, hogy valamiféle sámán is ólálkodott ott. Állítólag a halottasház mögött olyan szer-

tartást hajtott végre, amelynek láttán meghűl az emberben a vér.

– Sámán? Szertartás? – kérdeztem. – Tudja egyáltalán, ki az a sámán, és mi az a szertartás?

Megsértődött.

Ez nem azt jelenti, hogy nem került sor szertartásra. A kérdés az, hogyan került oda a sámán. Eszembe jutott a bátyám, gyakran gondolok rá. Gyerekkoromban ugyanis nem volt semmilyen bátyám sem. Valaki, akit ok nélkül neveztem bátyámnak, egyszer megjelent, hogy teljesítse a küldetését, építsen nekem egy házat, és aztán ismét eltűnjön.

Sámán?

Arra számított, hogy a temetésen találkozok velem. A mi korunkban már nem kellene túlságosan nagy elvárásainknak lenniük. Én már minden egyes olyan napot csodaként élek meg, amely fájdalom nélkül telik el. Nem vágyom semmilyen másféle felelésre sem. Ezzel a mostanival növekvő undorral figyeljük egymást, kétféle öregkort látunk. Tovább is van? Hallottam, hogy a kisebbik fiam ír. Engem nem érdekelnek az irományai. Ugyanakkor manapság igazán sokat olvasok. De miért is foglalkoznék a könyveivel? Úgyis csak állandóan magamról keresnék bennük valamit, és ilyesmi sosem lesz bennük, hacsak nem valamiféle kitalációk.

A fiúk nem ismerik az apáikat.

Labadajhoz visszatérve: el lehetne pusztítani karóval és fokhagymával azt, amit Drdává kolleginával okoztunk?

Kapálom a zöldséget. Még mindig erős a karom.

Kapálok és gondolkodom. A megboldogult feleségemtől való válás

előtti időszakból szokatlanul kevés emlékem van.

Valahogy elfojtottam őket magamban, csupán töredékek maradtak, sziklaszirtekként nyújtóznak a feledés szürke tengeréből. Egy neurológus, de nem tudom, melyik, majd később utánanézek – netán az, amelyik állandóan Lurijára hivatkozik –, azt írta, hogy a halántéklebenyben létrejövő kisülések, apró görcsök, amilyenek egyébként szülétkor keletkeznek, valamiféleképpen hatással vannak az emlékezőképességre, az emlékek törlésére. A kapára nehezedeve kutatom, nincsenek-e apró görcseim, de mindhiába.

Nincs kizárva, hogy a múltban voltak, és nem emlékszem rá.

Eltűntek a házasság éveivel együtt.

Úgy tűnik, ezekben az elfeledett időkben köztem és a feleségem közt nem zajlott le sok párbeszéd. Némának tűntem, nem tudtam megmondani, mit érzek, mi fáj, fájít egyáltalán valamim? Időnként az epém, az még mostanság is szokott fájni. Hallgattam a feleségem mellett, legfeljebb ha ráförmedtem, mikor már túlzásba vitte a kiabálást, a beszámíthatatlanságig hergelte magát. Tulajdonképpen: én is ordítottam.

Emlékszem arra, amint ordítok vele, majd távozom a garázsba vagy a kertbe. Egészen véletlenül nem úgy volt minden, mint most? Kapálok, már megint nő emberként, már megint megkeseredetten, már megint a kertben, hátam mögött a ház, minden ismétlődik? Nem: ma már sokkal idősebb és szerényebb vagyok.

Már nem teszem túl magasra a léceket.

*** * ***

– Fáradjon beljebb – mondta Jolika.

Ez pár hónappal a Vadász utcából való végleges távozásom előtt történt.

Leültünk az előszobában és beszélgetni kezdtünk, panaszkodtam a feleségemre. Jolika megjegyezte, hogy a férje két évvel ezelőtt halt meg, de ő már nem gyászol. Körbevezetett a lakásban, és aztán lementünk a pincébe. A csövek közti rosszul szigetelt illesztésből gomolygó kipárolgások a mennyezetig szálltak. Ezt ki nem állhatom. Ráadásul ilyen melegben. Vizsgálgtam a pincehelyiségeket, és nem lepleztem a rémületesemet: „Itt minden olyan, mint nálunk, csak éppen – fordítva! Fordítva! Minden fordítva van!” Végigfutottam a folyosón, befordultam a sarkon, kinéztem mögüle. A szomszédasszonyt láttam. Visszataszító, kövér, alacsony. Széles, húsos ábrázat, görbe orr. És láttam a folyosót. A folyosó az én házam pincéjében jobbra kanyarodott, ez pedig balra. Ránéztem a falra: az én pincém falaihoz képest ez egy ellenfal volt. Dobbantottam a padlón.

Ellenpadló!

És láttam:

Ellenmennyezetet.

Ellenrovarokat.

Ellenlyukakban ellenegereket.

És láttam:

Ellenkutat.

És láttam:

Ellenlépcsőket.

Ellenoszlopokat.

– Hiszen ez egy ellenház! – odaugrottam a szomszédasszonyhoz.

– Pontosan.

– A házam ellenében!

– Helyes.

– Dafkeház!

– Jól mondja.

– Duzzogó ellenépítmény!

– Úgy bizony.

Amióta ezt felépítették, semmi sem működhetett.

A ház, amelyben laktam, e miatt a ház miatt teljesen közönséges volt,

mellőzött bárminemű hozzáadott értéket, különleges funkciót. Az élet értelme, melyet számomra és családom számára magának a házban való lakhatásnak kellett volna biztosítania, sosem létezett. Értelmetlenül éltünk. Az a tény se vidított fel az ellenház pincéjében, miszerint tulajdonképpen ugyanúgy éltünk, mint mindenki más. Pusztán saját szakállunkra. Önmagunknak kellett volna megtölteni az életet értelemmel, de nem tettük. Éveken át tévesen azt hittem, hogy valami fontos történik, aminek részesei vagyunk, akárcsak a világítótorony őrei, akárcsak a nyáj őrzői.

– Ki építette ezt?

– Az ön bátyja.

– Az kizárt.

– Ki más lett volna rá képes? Kassai építészmérnök? Ő csak terek tervezésével foglalkozik. Ez egy műalkotás, nemcsak kézzel, hanem szívvel épült. Az ilyesmit nem tanítják az egyetemen. De lehet, hogy rosszul és pontatlanul fejezem ki magam. Buta vagyok, kövér, rövid a lábam. Narancsbőröm van.

– A bátyám? De mégis mi volt ezzel a célja?

– A szabadság. Szabadság mindenki számára. Hogy az embereink szabadon cselekedhessenek. Hogy csak azt tegyék, amit meg akarnak tenni, maguktól.

– Ebben az esetben éppen elég lett volna, ha nem építi fel az én házamat.

– Csakhogy egyúttal küzdelmet is akart. Feszültséget! Nem volt kívül megküzdenie. Kassai színvonalát már említettem. A levegőnek vibrálnia kellett volna a feszültségtől, a háznak erők, energiák, kisugárzások csatateréként kellett volna szolgálnia. Nem vette észre, hogy ebben

a városban az embernek akármikor égne áll a haja?

– Azt hittem, hogy ez a divat. Nyugatról jött. Punk?

– Nem – ez a feszültség! A fiataloknál nyilvánul meg a leggyakrabban, ők érzékenyek. És a magafajtanak nincs is minek égne állnia. A bátyjának nagyon sokat járt az eszébe. Össze volt zavarodva. Előbb felépített magának egy különleges házat, de aztán észrevette, milyen közömbösen viszonyul az élethez. Mindent a háznak kellett volna elvégeznie maga helyett? Azt hitte, hogy magának semmivel sem kell majd törődnie? A bátyja megértette, hogy ezzel a házzal mindent elszúrt. A város lakosaival kapcsolatban is. Ezért épített egy ellenházat. Nem árulta el magának, nem volt ideje elárulni. Az építkezésen halt meg.

– Itt valahol?

– Nem, a harmadik házon.

– Harmadikat is épített? De miért?

– Amint már mondtam, össze volt zavarodva. Amikor felépítette az én házamat, egyszerre elfogta a sajnálat. Mert nemcsak önt és a családját fosztotta meg az élet értelmétől, hanem önmagát is: mindkét ház tökéletesen működött – tökéletesen ellentétesen –, kölcsönösen kioltották egymást. A bátyjából egyszerre közönséges iparos lett. Belekezdett hát a harmadik építménybe, mely az unalmas egyensúlyt volt hivatott megszüntetni, és újra a legelejéről indítani az izgalmas és talán örült játékot.

– Hol van ez az épület?

– Nem fejezte be. Szerencsétlenség történt. Az ügyet kivizsgálták, de semmit se derítettek ki. Az épület aztán Kassai fejezte be, de csupán a Kassai-féle színvonalon. De még ha összekuszálva és megrongálva is, a bátyja szándékából mégis megör-

zódott valami. Az emberek eszüket vesztik abban a házban. Szerencsére az ő esetükben ez nem szúr szemet.

- Miféle ház ez?
- Az a nagy, a Váralja utcában.
- A tanácsháza épülete?
- Hagyjuk.

Jolika állt nyeszlett, szivacszerű vállal, ujjai, akár a kis hengerek, fogai túl nagyok, a szeme túl kicsi.

Így szóltam: „Szóval az életem egy groteszk színmű.”

- Kinek az élete nem groteszk?

Két lehetőség van: groteszk vagy tragikomédia.

- Sosem döntöttem semmiről.

– És a nők? Választ. Ezt vagy amazt...

– Választok, mert muszáj választanom. Nem tudok uralkodni magamon. Mi van akkor, ha igazából húséges akarok lenni? Ha kizárólag ez a szándékom? Igen, ezt akarom! Akarom! De valami állandóan hajt.

- Az ösztönei?
- Az ösztöneim.

– Előfordul az ilyesmi.

– Nem vagyok szabad, üres vagyok és önző!

– Üdvözlöm a klubban.

Néztem és egy ellenklubot láttam.

Az itteni emberek közönyössége tehát nem az én házam aktív sugárzásának az eredménye. Közönyösek, mert ilyen a természetük. Fát lehet vágni a hátukon, csöndben elviselnek mindenféle rendszert, aláatosan bólogatnak, szavazáskor bábuként emelgetik a kezüket, nincs ebben egy cseppnyi bölcsesség vagy buddhista odaadás sem, a bátyám szerkezetének mágikus hatásáról sincs szó, ez csak az ő szaros rabszolgaelkük.

A pince levegőjébe ismerős szag vegyült.

Nem találtam a szavakat.

Kinyújtottam a szomszédasszony felé a kezemet.

– Hagyjál! – kiáltott fel.

Mióta tegeződünk?

Dobry Judit fordítása

Vladimír Balla (1967) szlovák író. Öt prózakötete jelent meg. Recenziókat, irodalmi publicisztikát is ír. Munkái megjelentek magyarul, lengyelül, angolul, németül és szlovénül is. Csehországban is publikál. Érsekújváron él.